

**De Kwaliteit van de Broer/zus Relatie op Internaliserende Problemen Gemodereerd
door Geboortevolgorde**

Master's thesis Utrecht University Master's programme in Clinical Child, Family and
Education Studies

Definitieve versie Thesis

Student: Jeanine Korlaar (6940196)

Thesisbegeleider: Dr. K. L. Buist

Datum: 02-06-2023

Universiteit Utrecht

UU-ser: #20-517

Abstract

Aim. The purpose of the current study was to examine the extent to which the quality of the sibling relationship in terms of warmth and conflict is related to internalizing problem behavior in adolescence and whether it is moderated by birth order. **Method.** The data is collected through the use of questionnaires. The quality of the sibling relationship in terms of warmth and conflict was measured by the Sibling Relationship Questionnaire. Adolescent internalizing problems were measured by the Youth Self Report. The data is collected by questioning 560 adolescents between the age of 11 and 19. **Results.** A hierarchical regression analysis was conducted. The results shows that more warmth in the sibling relationships is associated with less internalising problems. In addition firstborns show more conflict in the siblings relationships than did later borns. The effect of the quality of the sibling relationship on reporting internalising problems is not moderated by birth order. **Conclusion.** Warmth in the sibling relationship is an important element in reducing / preventing of internalising problems by adolescences. Family interventions should focus on fostering warmth in the sibling relationship Explanations and implications for further research are discussed

Keywords; internalising problems, quality of the sibling relationship, birth order, adolescent

Samenvatting

Doel. Het doel van het huidige onderzoek was om te onderzoeken in hoeverre de kwaliteit van de broer/zus relatie in termen van warmte en conflict in verband staat met internaliserend probleemgedrag in de adolescentie en of dit gemodereerd wordt door de geboortevolgorde. **Methode.** De data zijn verzameld door het afnemen van vragenlijsten. De kwaliteit van de broer/zus relatie in termen van warmte en conflict zijn gemeten met de Sibling Relationship Questionnaire. De internaliserende problematiek van de adolescent is gemeten door de Youth Self Report. De data is afgenomen bij 560 adolescenten tussen de 11 en 19 jaar. **Resultaten.** Er is een hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd. De resultaten laten zien dat meer warmte in de broer/zus relatie samenhangt met minder internaliserende problemen. Daarnaast rapporteren eerstgeborenen meer conflict in de broer/zus relatie dan dat latergeborenen dat deden. Het effect van de kwaliteit van de broer/zus relatie op het rapporteren van internaliserende problemen is niet gemodereerd door geboortevolgorde. **Conclusie.** Warmte in de broer/zus relatie is een belangrijk element in het verminderen / voorkomen van internaliserende problemen bij adolescenten. Gezinsinterventies zouden zich kunnen richten op het bevorderen van warmte in de broer/zus relatie. Verklaringen en implicaties voor vervolgonderzoek zijn besproken.

Trefwoorden: internaliserende problemen, kwaliteit van de broer/zus relatie, geboortevolgorde, adolescent.

De Kwaliteit van de Broer/zus Relatie op Internaliserende Problemen Gemodereerd door Geboortevolgorde

Het ervaren van internaliserende problemen neemt toe gedurende de adolescentie (Finan, 2018; Buist et al., 2019). In 2021 zegt bijna 7% van de jongeren tussen 12-18 jaar dat ze in het afgelopen jaar minstens zes maanden een depressie hebben gehad. Dat is bijna een verdubbeling ten opzichte van 2020 toen 3,7% dit zei (NJI, 2022). Onderzoek laat zien dat gezinsrelaties een rol spelen bij het ontwikkelen van internaliserende problematiek (Finan, 2018). Zo blijkt de kwaliteit van de relaties in een gezin een voorspeller te zijn voor internaliserende problematiek bij adolescenten (Feng et al., 2019). Waarbij de jongere in een conflictueuze relatie, meer internaliserende problemen rapporteren. Wanneer zij de relatie met hun gezin als warm en positief ervaren, rapporteren zij lagere niveaus van internaliserende problemen (Feng et al., 2019). Voormalig onderzoek richtte zich voornamelijk op de invloed van de ouder-kind relatie op internaliserende problematiek, waarbij onderzoek naar de broer/zus relatie beperkt bleef (McHale et al., 2012). Desondanks is er afgelopen decennia steeds meer bewijs voor het belang van de kwaliteit van de broer/zus relatie bij de ontwikkeling van internaliserende problematiek bij adolescenten (Buist et al., 2013; Buist et al., 2016). Huidig onderzoek zal zich daarom richten op het verband tussen de broer/zus relatie en internaliserende problemen van adolescenten.

De relatie tussen broers en zussen is een van de langstdurende relaties (Borchet et al., 2020). Kinderen hebben geen keuze in de selectie van hun broers en zussen en kunnen deze relatie niet beëindigen in tegenstelling tot vriendschappen (Kramer, 2014). Dit maakt de relatie tussen broers en zussen een veilige en geschikte context voor het ontwikkelen van sociale en emotionele vaardigheden (Buist et al., 2013). Broers en zussen dienen als een unieke bron van emotionele en instrumentele steun en bevorderen de interpersoonlijke ontwikkeling door zowel positieve (warme) en negatieve interacties (conflict) (Feinberg et al., 2012). Eerdere studies die onderzoek deden naar de broer/zus relatie richtten zich voornamelijk op demografische variabelen (Moser & Jacob, 2002). Recentere onderzoeken richtten zich meer op de kwaliteit van de broer/zus relatie.

Twee belangrijke indicatoren van de kwaliteit van de broer/zus relatie zijn warmte en conflict (Buist & Vermande, 2004). Warmte in de broer/zus relatie bestaat uit: intimiteit, genegenheid, steun, verbondenheid en nabijheid. Conflict in de broer/zus relatie bestaat uit: ruzie, gekibbel, vechten, agressie en vijandigheid (Sanders, 2004). De internaliserende problematiek van de adolescent hangt mogelijk samen met de kwaliteit van de broer/zus relatie (Yeh & Lempers, 2004). Uit eerder onderzoek komt naar voren dat meer warmte en

minder conflict in de relatie van broers en zussen samenhangt met minder kans op internaliserende problemen (Buist et al., 2013). Dit kan verklaard worden vanuit de gehechtheidstheorie van Bowlby (1969). De broer/zus relatie kan gezien worden als een hechtingsrelatie (Whiteman et al., 2011). Een veilig gehechte relatie tussen broers en zussen kan tot een hogere eigenwaarde leiden, wat op zijn beurt gevoelens van depressie kan voorkomen (Buist et al., 2013; Yeh & Lempers, 2004). Adolescenten die een lagere kwaliteit hechting hebben met hun broer/zus kunnen zichzelf zien als onwaardig voor liefde, wat kan leiden tot angst en depressie (Buist et al., 2013). Kortom: meer warmte en minder conflict in de broer/zus relatie hangt samen met minder internaliserende problemen bij adolescenten.

De objectieve en subjectieve ervaringen van broers en zussen variëren in een gezin door de geboortevolgorde (Luoma et al., 1999). De geboortevolgorde kan een grote rol spelen in de ontwikkeling van het kind (Molesy et al., 2022). Onderzoek naar de geboortevolgorde en de samenhang met het rapporteren van internaliserende problemen is schaars. De bevindingen die er zijn in de bestaande literatuur zijn daarin ook tegenstrijdig aan elkaar (Branje et al., 2004; Easey et al., 2019). Er zijn studies die aantonen dat latergeborenen meer internaliserende problematiek rapporteren (Symeonides et al., 2021; Lawson & Mace, 2010), maar daarnaast zijn er ook studies die aantonen dat eerstgeborenen meer internaliserende problematiek rapporteren (Risal & Tharoor, 2012; Luoma et al., 1999).

Eerstgeborenen zouden meer internaliserende problemen rapporteren, omdat ouders nog onervaren zijn en geneigd angstig te zijn over hun kind (Luoma et al., 1999). Ouders zijn overbeschermend tegenover het eerste kind (Luoma et al., 1999; Risal & Tharoor, 2012). Dit kan er toe leiden dat eerstgeborenen meer angsten laten zien, omdat ouders minder onafhankelijkheid aanmoedigen van het kind en zij de angsten van zichzelf op het kind rapporteren (Luoma et al., 1999). Onderzoek van Hjern et al. (2021) bevestigt dat eerstgeborenen meer internaliserende problemen rapporteren dan latergeborenen. Tegengesteld aan de bevinding dat eerstgeborenen sneller internaliserende problemen rapporteren is dat latergeborenen sneller internaliserende problemen rapporteren. In de review van Bögels et al. (2006) wordt benoemd dat latergeborenen meer angstig en verlegen zijn dan eerstgeborenen, omdat eerstgeborenen dominantier zijn in hun gedrag vanwege hun leeftijd. Onderzoek van Gates et al. (1988) bevestigt dat latergeborenen meer internaliserende problemen rapporteren dan eerstgeborenen. Latergeborenen zouden sneller depressieve gevoelens ervaren, door het proces van identificatie. Het proces van identificatie gebeurt via observaties, ervaringen en interacties met elkaar (Kramer & Conger, 2009). Zo kunnen broertjes en zusjes elkaars emotionele toestand imiteren, zoals depressief gedrag (Buist et al.,

2019; Daniel et al., 2019). Dit proces gebeurt wanneer de broers en zussen vaak en intensief tijd met elkaar doorbrengen (Buist et al., 2019). De positie van de broer/zus in de familie heeft invloed op de mate van identificatie met andere broers en zussen (Branje et al., 2004). Oudere broers en zussen hebben over het algemeen een hogere status in de familie. Dit komt omdat zij meer vaardigheden hebben. Daarom wordt er verondersteld dat zij meer invloed hebben op hun jongere broertjes en zusjes, omdat die zich met hun oudere broers of zussen willen identificeren (Whiteman et al., 2011). Een longitudinale studie bevestigt de bevinding dat jongere broers en zussen zich identificeren met hun oudere broers en zus en hierdoor gedragingen over kunnen nemen (Branje et al., 2004).

Geboortevolgorde kan ook samenhangen met de kwaliteit van de broer/zus relatie. Zo komt uit de literatuur naar voren dat de ervaring van de kwaliteit van de broer/zus relatie verschilt tussen eerst- en latergeborenen. Uit het onderzoek van Pollet & Nettle (2009) komt naar voren dat eerstgeborenen de kwaliteit van een broer/zus relatie significant vaker als goed ervaren dan latergeborenen. Zij benoemen dat eerstgeborenen differentieel meer kans hebben dan latergeborenen om te investeren in hun broer/zus relatie. Echter komt uit onderzoek van Krejčová (2023) naar voren dat eerstgeborenen de kwaliteit van de relatie als minder harmonieus zien en met meer conflict dan hun jongere broer/zus. Zij ervaren meer rivaliteit om beter te zijn dan hun jongere broer/zus wat kan leiden tot conflict.

Hoewel in eerder onderzoek aanwijzingen zijn gevonden voor zowel een verschil in de ervaring van de kwaliteit van de broer/zus relatie als een verschil in het rapporteren van internaliserende problemen tussen eerst- en latergeborenen, hebben deze studies deze concepten afzonderlijk van elkaar onderzocht. De artikelen die zowel de concepten: geboortevolgorde, kwaliteit van de broer/zus relatie en internaliserende problemen onderzoeken zijn beperkt. Richmond et al. (2005) hebben onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de broer/zus relatie en het verband met het rapporteren van depressieve symptomen over tijd. Zij hebben dit gedaan voor eerst- en latergeborenen. Zij hebben echter geen moderatie uitgevoerd. Uit hun onderzoek komt naar voren dat er geen verschillen zijn gevonden voor eerst- en latergeborenen in de kwaliteit van de broer/zus relatie en het verband op depressieve symptomen. Daarnaast heeft Soli et al. (2009) onderzoek gedaan naar het verband van de kwaliteit van de broer/zus relatie op aanpassingsproblemen bij adolescenten en of dit gemodereerd wordt door geboortevolgorde. Zij vonden geen significant effect van geboortevolgorde. Echter hebben zij niet specifiek gekeken naar internaliserende problemen en daarbij is dit onderzocht in een niet-westerse populatie. Kortom uit de literatuur komt naar voren dat er een verschil is in ervaring van internaliserende problematiek en een verschil is in

de ervaring van de kwaliteit van de relatie bij adolescenten tussen eerst- en latergeborenen, maar er is geen eerder onderzoek naar de moderatie van geboortevolgorde verricht. Huidig onderzoek zal hier onderzoek naar doen. Voor zover bekend is hier geen onderzoek naar verricht. Daarom zal de hypothese exploratief van aard zijn.

Huidig onderzoek kan een interessante bevinding opleveren voor de praktijk. Het zou namelijk kunnen zijn dat het verband tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie op internaliserende problemen verschillend is voor eerst- en latergeborenen. Deze kennis zou kunnen bijdragen tot de afstemming van gezinsgerichte interventies om internaliserende problemen bij adolescenten te voorkomen of te verminderen (Buist, 2019). Als uit de resultaten naar voren komt dat er een modererend effect is van geboortevolgorde op het verband van de broer/zus relatie op internaliserende problemen dan zal de interventie daarop afgestemd dienen te worden. Waarbij er rekening dient gehouden te worden met de positie van de jongere in het gezin. Omgekeerd als er geen effect wordt gevonden dient er tijdens de gezinsinterventies van internaliserende problemen geen rekening gehouden te worden met de positie van de adolescent in het gezin.

Aan de hand van de eerder beschreven literatuur is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: In hoeverre hangt de kwaliteit van de broer/zus relatie samen met internaliserend probleemgedrag in de adolescentie en wordt dit verband gemodereerd door de geboortevolgorde. De verwachting voor bovenstaand onderzoek, op basis van eerder genoemde literatuur, is dat meer warmte in de broer/zus relatie negatief samenhangt met internaliserende problemen en dat meer conflict in de broer/zus relatie positief samenhangt met internaliserende problemen. De aansluitende hypothese is dat geboortevolgorde een modererend effect heeft op de kwaliteit van de broer/zus relatie en de samenhang met internaliserende problematiek en is exploratief van aard.

Methode

Participanten

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van data van adolescenten tussen de 11 en 19 jaar (N = 560), waarbij de gemiddelde leeftijd 14,6 jaar betrof. De respondentengroep bestond uit 47,5% uit jongens, 50,5% meisjes, 2,0% geeft wat anders aan of heeft niks ingevuld. Deze adolescenten zijn scholieren op het regulier- en speciaal middelbare onderwijs verspreid door Nederland. In de respondentengroep ontvangt 93,9% regulier onderwijs en 6,1% speciaal onderwijs. In de respondentengroep zijn vrijwel alle leerniveaus vertegenwoordigd. De groep die het meest vertegenwoordigd is, is het VWO met 25,7%. Daarna volgen de VMBO-

TL/MAVO 20,2%, HAVO 16,8%, VMBO-Basis/kader 13,8% VMBO-TL 13,2%, HAVO-VWO 5,9% en VMBO-GL 4,5%. Alle leerjaren zijn vertegenwoordigd in de respondentengroep. Het percentage leerlingen met een oudere broer of zus is 52,4% en met een jongere broer of zus is 40,6%. In huidig onderzoek is er gebruik gemaakt van een aselechte steekproef.

Procedure

De data zijn verzameld door studenten van de Universiteit Utrecht op zeven middelbare scholen verspreid door heel Nederland. Passieve toestemming is verkregen door ouders twee weken voor de afname vanuit school een e-mail te sturen met informatie betreffende het onderzoek. Zij hebben twee weken de tijd gehad om deelname van hun kind aan het onderzoek te weigeren door een e-mail naar de desbetreffende school te sturen. De adolescenten is vooraf aan het onderzoek actieve toestemming gevraagd. De afname van het onderzoek heeft plaatsgevonden tijdens mentoruren onder begeleiding van studenten vanuit de Universiteit Utrecht. Daarnaast zijn enkele vragenlijsten bij de adolescenten thuis afgenomen in verband met de COVID-19 pandemie. Het onderzoek is goedgekeurd door de Ethische Toetsingscommissie van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen van Universiteit Utrecht. De goedkeuring is gebaseerd op de door de onderzoekers toegezonden documenten zoals gevraagd in het formulier van de Ethische Commissie en gedeponereerd onder nummer 20-517.

Instrumenten

De kwaliteit van de broer/zus relatie is gemeten met de Sibling Relationship Questionnaire short version [(SRQ-S)] (Furman & Burhmester, 1985). De vragenlijst bestaat uit 31 items. Bij elk item wordt gevraagd hoe kenmerkend een bepaald kenmerk is voor de relatie. De vragenlijst omvat drie schalen: Warmte, Conflict en Differentiële behandeling, die zijn onderverdeeld in elf sub-schalen. Huidig onderzoek zal zich richten op de Warmte schaal en Conflict schaal. De participanten moesten vragen beantwoorden als: "Hoe vaak zijn jij en deze broer/zus het oneens en maken jullie ruzie?" (Conflictschaal) en "In welke mate bewonder en respecteer jij deze broer/zus?" (Warmteschaal)(Furman & Burhmester, 1985). De vragenlijst bestaat uit stellingen die beoordeeld worden op een Likertschaal van 1 = *nauwelijks* tot 5 = *extreem veel*. Volgens validatieonderzoek van Derkman et al. (2010) is de SRQ-s een valide en betrouwbare manier om warmte en conflict te meten. Huidig onderzoek heeft gekeken naar de interne consistentie van de SRQ-S, waarbij de Cronbach's alfa voor de Conflictschaal is vastgesteld op .914 en voor de Warmteschaal op .916. De internaliserende problematiek van de adolescent wordt gemeten met de Youth Self Report [(YSR)]

(Achenbach, 1991). De vragenlijst bestaat uit 33 items verdeeld over de schalen: Agressief gedrag en Angstig / depressief. De adolescent moet aangeven of de desbetreffende vragen van toepassing zijn op de afgelopen zes maanden. De participanten moesten vragen beantwoorden als: 'Ik vind dat ik perfect moet zijn.' Waarbij zij konden antwoorden met 0 = *helemaal niet van toepassing*, 1 = *een beetje van toepassing* en 2 = *duidelijk of vaak van toepassing*. Voor huidig onderzoek zal de enkel de schaal Angstig / depressief gebruikt worden. De interne consistentie van de YSR is in het huidige onderzoek vastgesteld op .918.

De geboortevolgorde van de adolescent is vastgesteld door te vragen of zij de vraag voor een oudere of jongere broer/zus invulden. De adolescenten die de vragenlijst voor een oudere broer/zus invulden zijn gescoord met '1' en horen daarbij, bij de categorie 'latergeborenen', de adolescenten die de vragenlijst voor een jongere broer/zus invulden zijn gescoord met '2' en horen daarbij bij de categorie 'eerstgeborenen.' Van de geboortevolgorde is een dummyvariabele gemaakt waarbij latergeborenen zijn gecodeerd als '0' en eerstgeborenen als '1'.

Analyseplan

Huidig onderzoek betreft zowel een hypothese toetsend als exploratieve studie. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag: "In hoeverre hangt de kwaliteit van de broer/zus relatie samen met internaliserend probleemgedrag in de adolescentie en wordt dit verband gemodereerd door de geboortevolgorde" werd er een (hiërarchische) multiële regressie uitgevoerd. De onafhankelijke variabelen zijn de mate van warmte en conflict en de afhankelijke variabele is de ervaring van internaliserende problemen. Daarnaast zal er onderzocht worden of de geboortevolgorde een modererend effect heeft. Dit zal gedaan worden aan de hand van een moderatie analyse waarbij er gekeken zal worden naar het interactie-effect. Zo zal er gekeken worden naar welke bijdrage geboortevolgorde heeft op het verband tussen kwaliteit van de broer/zus relatie en het ervaren van internaliserende problematiek bij adolescenten. Daarnaast zullen er aanvullend t-toetsen uitgevoerd worden om te kijken of er een verschil is in de groep eerst- en latergeborenen in het ervaren van de kwaliteit van de broer/zus relatie en internaliserend probleemgedrag.

Resultaten

De gemiddelde scores en standaarddeviaties van de uitkomsten van de vragenlijst zijn te vinden in Tabel 1. Daarnaast zijn er aanvullende t-testen uitgevoerd om te onderzoeken in welke mate de kwaliteit van de broer/zus relatie en de ervaring van internaliserende problematiek verschilt tussen de eerst- en latergeborenen. In Tabel 1, is te zien dat de mate van conflict in de broer/zus relatie significant verschilt tussen de eerst- en latergeborenen.

Eerstgeborenen rapporteerden meer conflict in de broer/zus relatie dan dat latergeborenen dat deden.

Tabel 1.

Gemiddelden, Standaarddeviaties en T-toets voor Internaliserende Problemen en voor de Schalen van de Broer/zus Relatie

	Eerstgeborenen (n =226)		Latergeborenen (n =292)		T-toets
	M	SD	M	SD	t
Internaliserende problemen	1.56	.49	1.53	.49	-.68
Kwaliteit broer/zus relatie					
Warmte	2.38	.77	2.12	.68	-.87
Conflict	2.36	.70	2.11	.61	-3.96***

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Onderzoeksvraag 1: Is de kwaliteit van de broer/zus relatie gerelateerd aan de ervaring van internaliserende problematiek bij adolescenten?

Om een antwoord te geven op deze onderzoeksvraag is er gekeken naar de Pearson correlatiecoëfficiënt (r) tussen de concepten. De resultaten zijn weergegeven in Tabel 2. Uit de resultaten is gebleken dat er sprake is van een significante positieve relatie tussen warmte in de broer/zus relatie en de ervaring van internaliserende problematiek. Dit houdt in dat adolescenten die meer warmte in de relatie met hun broer/zus ervaren, lagere scores rapporteren op internaliserende problemen. Daarnaast komt uit de resultaten een significant negatief verband naar voren tussen warmte en conflict in de broer/zus relatie. Dit betekent dat wanneer er meer warmte is in de broer/zus relatie de mate van conflict daalt en andersom.

Tabel 2.

Correlaties van Internaliserende Problemen en de Schalen van de Broer/zus Relatie.

	1	2	3
1. Internaliserende problemen	-		
Broer/zus relatie			
2. Warmte	-.129**	-	
3. Conflict	.069	-.137**	-

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < .001$

Onderzoeksvraag 2: Wordt de samenhang tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en de ervaring van internaliserende problematiek gemodereerd door de geboortevolgorde?

Om een antwoord te geven op bovenstaande onderzoeksvraag is er gebruik gemaakt van een hiërarchische regressieanalyse met interactie effecten. Eerst is de onafhankelijke variabele geboortevolgorde toegevoegd, daarna zijn de variabelen warmte en conflict toegevoegd en ten slotte de interactievariabelen van warmte en geboortevolgorde, en conflict en geboortevolgorde. Voordat de analyse werd uitgevoerd is er gekeken naar de volgende assumpties: afhankelijkheid, homoscedasticiteit, normale verdeling, onafhankelijkheid, lineariteit, multicollineariteit. De assumpties zijn gecontroleerd. De assumpties van de normale verdeling is geschonden. Desondanks zal de geplande analyse wel uitgevoerd worden. In de discussie zal dit worden toegelicht.

In Tabel 3, waar de resultaten van de analyse gerapporteerd zijn, is te zien dat er een significant negatief effect is gevonden van warmte in de broer/zus relatie op internaliserende problematiek. Er kan gesteld worden dat hoe meer warmte in de broer/zus relatie, hoe minder internaliserende problemen een adolescent rapporteert. Er zijn geen significante interactie-effecten gevonden voor warmte en geboortevolgorde en conflict en geboortevolgorde. Het verband tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en de internaliserende problematiek is dus niet verschillend voor eerst- en latergeborenen.

Tabel 3.

Resultaten Hiërarchische Regressieanalyse op het Effect van Warmte en Conflict in de Broer/zus Relatie op Internaliserende Problemen.

	Internaliserende problemen				
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>R</i>	ΔR^2
Stap 1				.030	.001
Geboortevolgorde	.030	.044	.030		
Stap 2				.142	.020**
Warmte	-.085**	.031	-.124		
Conflict	.024	.023	.048		
Stap 3				.164	.027
Geboortevolgorde x warmte	.058	.046	.070		
Geboortevolgorde x conflict	.070	.045	.092		

* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Discussie

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in het verband tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en het rapporteren van internaliserende problemen en of dit verband wordt gemodereerd door de geboortevolgorde. Deze onderzoeksvraag is onderverdeeld in twee deelvragen. Allereerst werd onderzocht of de kwaliteit van de broer/zus relatie gerelateerd was aan de ervaring van internaliserende problematiek. Uit de resultaten komt naar voren dat een broer/zus relatie met meer warmte samenhangt met het rapporteren van minder internaliserende problematiek. Dit is in lijn met eerdere onderzoeken (Branje et al., 2004; Richmond et al., 2005). Dit resultaat betekent dat interventies zich kunnen richten op hoe ouders kinderen kunnen ondersteunen bij het ontwikkelen van positieve/warme relaties met hun broers en zussen (Yeh & Lempers, 2004). Dit kunnen zij doen met onderwerpen als: omgaan met conflicten, manieren van omgaan tussen individuele verschillen en het bekrachtigen van positief gedrag. Dit zijn allemaal onderwerpen die een warmte relatie in de broer/zus relatie bevorderen (Yeh & Lempers, 2004).

Dit resultaat werd niet gevonden voor de mate van conflict in een broer/zus relatie. Een mogelijke verklaring voor dit resultaat, is dat conflict in de broer/zus relatie wordt verwacht in verband te staan met externaliserende problemen (Buist et al., 2013). Aangezien in de broer/zus interactie dan al sprake is van agressief, antisociaal en onaangenaam gedrag, is de kans dat zij dit kopiëren en inzetten naar andere contexten groter (Slomkowski et al., 2001). Daarnaast zijn er aanvullend t-toetsen uitgevoerd om te kijken of er een verschil is in de groep eerst- en latergeborenen in het ervaren van de kwaliteit van de broer/zus relatie en internaliserend probleemgedrag. In de inleiding zijn verschillende artikelen benoemd die tegenstrijdige resultaten laten zien wat betreft de ervaring van kwaliteit van de broer/zus relatie tussen eerst- en latergeborenen. Uit de resultaten komt naar voren dat eerstgeborenen meer conflict rapporteerde in de relatie met hun broers en zussen, dan dat latergeborenen dat deden. Een mogelijke verklaring voor het gevonden resultaat is dat eerstgeborenen meer behoefte vertonen aan individualisatie en separatie van de familie (behorend bij de adolescentie), waarbij de latergeborenen zich willen identificeren met hun oudere broer/zus in een poging dezelfde status te verheven (Branje et al., 2004). Vanwege de toenemende behoefte aan separatie bij de eerstgeborenen kan de relatie bestaan uit minder verbondenheid (warmte) en toenemende mate van conflict, omdat de adolescent zich wil afzetten tegen zijn familie.

Ten tweede is onderzocht of het verband tussen kwaliteit van de broer/zus relatie en internaliserende problemen gemodereerd werd door geboortevolgorde. Voor zover bekend

heeft eerder onderzoek zich niet gericht op de moderatie van geboortevolgorde. De hypothese was daarom exploratief van aard. Uit de resultaten komt geen moderatie effect naar voren van geboortevolgorde. Dit betekent dat er geen verschil is tussen de eerst- en latergeborenen op het verband van de kwaliteit van de broer/zus relatie en het rapporteren van internaliserende problemen. Kortom: er lijkt geen rekening gehouden te hoeven worden met de positie van de adolescent in het gezin bij het interveniëren van internaliserende problematiek. Zoals eerder benoemd is voor zover bekend geen eerder onderzoek gedaan naar de moderatie van geboortevolgorde op het verband van de kwaliteit van de broer/zus relatie en internaliserende problemen. Volgend onderzoek zal verder onderzoek moeten doen om te bepalen of de eerst- en latergeborenen dezelfde gezinsinterventies kunnen krijgen voor het verminderen / voorkomen van internaliserend probleemgedrag.

Het huidige onderzoek kent een aantal limitaties. Een van die limitaties is dat huidig onderzoek gebruikt heeft gemaakt van cross-sectionele data. Dit is een limitatie, omdat zowel internaliserende problemen als kwaliteit van de broer/zus relatie dynamische concepten zijn en veranderen in de adolescentie, waarbij het belangrijk is om deze concepten longitudinaal te onderzoeken (Updegraff et al., 2002). Een andere limitatie van huidig onderzoek is dat de data is verzameld door middel van vragenlijsten die adolescenten zelf in moesten vullen. Hoe adolescenten de broer/zus relatie ervaren, hangt mogelijk samen met hun gemoedstoestand (Branje, 2002; Buist et al., 2019). Zo rapporteren adolescenten die internaliserende problemen vertonen, mogelijk hun broer/zus relatie als minder warm (Buist et al., 2019). Desalniettemin, zijn er indicaties die aantonen dat de adolescent de beste informant is van zijn /haar eigen depressieve symptomen (Buist et al., 2019; Kim et al., 2007). Een andere limitatie betreft het feit dat de kwaliteit van de broer/zus relatie eenzijdig is gerapporteerd. De vragenlijst voor het interpreteren van de kwaliteit van de broer/zus relatie is enkel afgenomen bij de adolescent. Wanneer de andere broer/zus relatie de vragenlijst ook in zou vullen zouden er betrouwbaardere conclusies kunnen worden getrokken over de kwaliteit van de relatie en in hoeverre deze verschilt voor de eerst- en latergeborenen. De laatste limitatie is dat de assumptie van normaliteit is geschonden. Dit zou kunnen betekenen dat de uitkomsten van het onderzoek minder accuraat zijn. Desalniettemin is de assumptie normaliteit bij internaliserende problemen zelden normaal verdeeld zijn, omdat de meerderheid van de populatie geen internaliserende problemen ervaart of niet in ernstige maten.

Naast limitaties bevat dit onderzoek ook sterke punten. Een sterk punt van huidig onderzoek betreft de grootte van de streekproef in combinatie met een ongeveer gelijke verdeling van eerst- en latergeborenen. Een ander sterk punt van huidig onderzoek is dat het

bijdraagt aan nieuwe wetenschappelijke kennis. De moderatie van geboortevolgorde op het verband van de kwaliteit van de broer/zus relatie en internaliserende problemen is gering. Naast wetenschappelijke relevantie, is eveneens dit onderzoek maatschappelijk relevant. Het ervaren van internaliserende problematiek kan het functioneren van een adolescenten beperken, zo kan het als gevolgen hebben dat zij vroegtijdig schoolverlaten en werkloos raken (Daniel, 2019). Daarom is het begrijpen van de ontwikkeling van internaliserende problemen essentieel voor tijdige interventie en preventie van later (Daniel, 2019). Deze bevinding in huidig onderzoek wijst erop dat een warme broer/zus relatie verband houdt met de ervaringen van internaliserende problematiek. Deze bevinding is belangrijk, omdat dit betekent dat klinici hun lens kunnen verruimen voor het aanpakken van internaliserende problematiek van jongere (Whiteman & Christiansen, 2008). Daarnaast komt uit dit onderzoek dat er geen verschillen hierin zijn voor eerst- en latergeborenen. Het lijkt erop dat het niet nodig is om rekening te houden met geboortevolgorde bij interventies die de broer/zus relatie inzetten om internaliserende problemen aan te pakken.

Huidig onderzoek heeft gekeken naar het verband tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en het rapporteren van internaliserende problematiek. In dit onderzoek is geboortevolgorde als moderatie meegenomen. Voor volgend onderzoek zou het interessant zijn om de gender van de adolescent mee te nemen in de analyse. Meisjes zijn namelijk meer gericht op een warme relatie die bestaat uit intimiteit, sociale wederkerigheid en gehechtheid en minder gericht op conflict in vergelijking met jongens (Buist en Vermande, 2014). Waarbij een meisje in tegenstelling tot een jongen zich sneller wendt tot haar broer/zus wanneer zij moeilijkheden ervaart (bijvoorbeeld internaliserende problemen) (Volkom et al., 2011).

Daarnaast heeft huidig onderzoek de invloed van ouders op de kwaliteit van de broer/zus relatie buiten beschouwing gehouden. Volgend onderzoek zou zich kunnen richten op de mate waarin ouders door bijvoorbeeld 'het hebben van een favoriete kind of meer affectie tonen naar een kind' invloed hebben op de kwaliteit van de broer/zus relatie (Van Volkom et al., 2021). Deze differentiële behandeling van ouders kan op zichzelf staand al internaliserende problemen veroorzaken. Eveneens leidt het tot rivaliteit en conflict in de broer/zus relatie (Richmond et al., 2005). Een kind dat na verloop van tijd minder gewaardeerd wordt door zijn/haar ouders zal na verloop van tijd zich anders gaan gedragen om de aandacht van ouders te krijgen. Door de differentiële behandeling kan het kind zich ook anders gaan gedragen om aandacht van ouders te krijgen. Aanpassingen van het kind kunnen van invloed zijn op de kwaliteit van de relatie met hun broers/zussen, waarbij de relatie als minder warm wordt beoordeeld (Richmond et al., 2005).

De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat warmte in de broer/zus relatie in verband staat met verminderde internaliserende problemen ongeacht de geboortevolgorde. Deze resultaten hebben mogelijk ook implicaties voor de praktijk. Waarbij vooral het verminderen van conflicten en bevorderen van de warmte in de broer/zus relatie veelbelovend lijkt om de effectiviteit van gezinsinterventies te verbeteren (Buist et al., 2015).

Referenties

- Achenbach, T. M. (1991b). *Manual for the Youth Self-Report and 1991 Profile*. Burlington: University of Vermont, Department of Psychiatry
- Bögels, S. M., & Brechman-Toussaint, M. L. (2006). Family issues in child anxiety: Attachment, family functioning, parental rearing and beliefs. *Clinical Psychology Review, 26*(7), 834–856. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2005.08.001>
- Borchet, J., Lewandowska-Walter, A., Połomski, P., Peplińska, A., & Hooper, L. M. (2020). We are in this together: Retrospective parentification, sibling relationships, and self-esteem. *Journal of Child and Family Studies, 29*(10), 2982–2991. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01723-3>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment & Loss Volume 1 Attachment* (1st ed.). Basic Books.
- Branje, S. J. T., Van Lieshout, C. F. M., Van Aken, M. A. G., & Haselager, G. J. T. (2004). Perceived support in sibling relationships and adolescent adjustment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45*(8), 1385–1396. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00332.x>.
- Branje, S., Van Aken, M. a. G., & Van Lieshout, C. F. M. (2002). Relational support in families with adolescents. *Journal of Family Psychology, 16*(3), 351–362. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.16.3.351>
- Buist, K. L., & Vermande, M. (2014). Sibling relationship patterns and their associations with child competence and problem behavior. *Journal of Family Psychology, 28*(4), 529–537. <https://doi.org/10.1037/a0036990>
- Buist, K. L., Deković, M., & Prinzie, P. (2013). Sibling relationship quality and psychopathology of children and adolescents: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review, 33*(1), 97–106. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2012.10.007>
- Buist, K. L., Paalman, C. H., Branje, S., Deković, M., Reitz, E., Verhoeven, M., Meeus, W., Koot, H. M., & Hale, W. W. (2015). Longitudinale effecten van kwaliteit van de broer/zusrelatie op probleemgedrag van adolescenten: een cross-etnische vergelijking. *Kind En Adolescent, 36*(2), 63–85. <https://doi.org/10.1007/s12453-015-0076-1>
- Buist, K. L., van Tergouw, M. S., Koot, H. M., & Branje, S. (2019). Longitudinal linkages between older and younger sibling depressive symptoms and perceived sibling relationship quality. *Journal of Youth and Adolescence, 48*(6), 1190–1202. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01009-y>

- Buist, K. L., Verhoeven, M., Hoksbergen, R., ter Laak, J., Watve, S., & Paranjpe, A. (2016). Associations of perceived sibling and parent-child relationship quality with internalizing and externalizing problems: Comparing Indian and Dutch early adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, *37*(8), 1163–1190. <https://doi.org/10.1177/0272431616653473>
- Daniel, E., Rodrigues, M., & Jenkins, J. (2019). The development of internalizing problems in early childhood: The importance of sibling clustering. *Journal of Family Psychology*, *33*(4), 381–390. <https://doi.org/10.1037/fam0000501>
- Derkman, M. M. S., Scholte, R. H. J., Van der Veld, W. M., & Engels, R. C. M. E. (2010). factorial and construct validity of the sibling relationship questionnaire. *European Journal of Psychological Assessment*, *26*(4), 277–283. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000037>
- Easey, K. E., Mars, B., Pearson, R., Heron, J., & Gunnell, D. (2019). Association of birth order with adolescent mental health and suicide attempts: a population-based longitudinal study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, *28*(8), 1079–1086. <https://doi.org/10.1007/s00787-018-1266-1>
- Feinberg, M. E., Solmeyer, A. R., & McHale, S. M. (2012). The third rail of family systems: Sibling relationships, mental and behavioral health, and preventive intervention in childhood and adolescence. *Clinical Child and Family Psychology Review*, *15*(1), 43–57. <https://doi.org/10.1007/s10567-011-0104-5>
- Feng, Y., Whiteman, S. D., Xu, S., Li, L., Jin, S., & French, D. C. (2019). Chinese adolescents' relationships with mothers, fathers, and siblings: Associations with youth's internalising and externalising problems. *Journal of Relationships Research*, *10*. <https://doi.org/10.1017/jrr.2019.11>
- Finan, L. J., Ohannessian, C. M., & Gordon, M. S. (2018). Trajectories of depressive symptoms from adolescence to emerging adulthood: The influence of parents, peers, and siblings. *Developmental Psychology*, *54*(8), 1555–1567. <https://doi.org/10.1037/dev0000543>
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1985). Children's perceptions of the qualities of sibling relationships. *Child Development*, *56*(2), 448. <https://doi.org/10.2307/1129733>
- Gates, L., Lineberger, M. R., Crockett, J., & Hubbard, J. E. (1988). Birth order and its relationship to depression, anxiety, and Self-Concept test scores in children. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, *149*(1), 29–34. <https://doi.org/10.1080/00221325.1988.10532136>

- Hjern, A., Bergström, M., Fransson, E., Lindfors, A., & Bergqvist, K. (2021). Birth order and socioeconomic disadvantage predicts behavioural and emotional problems at age 3 years. *Acta Paediatrica*. <https://doi.org/10.1111/apa.16094>
- Kim, J., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Osgood, D. W. (2007). Longitudinal linkages between sibling relationships and adjustment from middle childhood through adolescence. *Developmental Psychology*, *43*(4), 960–973. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.4.960>
- Kramer, L. (2014). Learning emotional understanding and emotion regulation through sibling interaction. *Early Education and Development*, *25*, 160–184. <https://doi.org/10.1080/10409289.2014.838824>
- Kramer, L., & Conger, K. J. (2009). What we learn from our sisters and brothers: For better or for worse. *New Directions for Child and Adolescent Development*, *2009*(126), 1–12. <https://doi.org/10.1002/cd.253>
- Krejčová, K., Chýlová, H., & Rymešová, P. (2023). Analysis of siblings' relationship and parenting style using structure modelling approach. *PLOS ONE*, *18*(2), e0281266. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0281266>
- Lawson, D. W., & Mace, R. (2010). Siblings and childhood mental health: Evidence for a later-born advantage. *Social Science & Medicine*, *70*(12), 2061–2069. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.03.009>
- Luoma, I., Puura, K., Tamminen, T., Kaukonen, P., Piha, J., Räsänen, E., Kumpulainen, K., Moilanen, I., Koivisto, A., & Almqvist, F. (1999). Emotional and behavioural symptoms in 8–9-year-old children in relation to family structure. *European Child & Adolescent Psychiatry*, *8*(S4), S29–S40. <https://doi.org/10.1007/s007870050124>
- McHale, S. M., Updegraff, K. A., & Whiteman, S. D. (2012). Sibling relationships and influences in childhood and adolescence. *Journal of Marriage and Family*, *74*(5), 913–930. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2012.01011.x>
- Molesy, A., Ngyah-Etchutambe, I., & Fon, K. (2022). Sibling position and the development of social skills among children. *International Journal of Psychology*, *7*(1), 9–24. <https://doi.org/10.47604/ijp.1724>
- Moser, R. P., & Jacob, T. (2002). Parental and sibling effects in adolescent outcomes. *Psychological Reports*, *91*(2), 463–479. <https://doi.org/10.2466/pr0.2002.91.2.463>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2022). *Cijfers over depressie*. <https://www.nji.nl/cijfers/depressie>

- Pollet, T. V., & Nettle, D. (2009). Birth order and adult family relationships: Firstborns have better sibling relationships than laterborns. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26(8), 1029–1046. <https://doi.org/10.1177/0265407509347940>
- Richmond, M. K., Stocker, C. M., & Rienks, S. (2005). Longitudinal associations between sibling relationship quality, parental differential treatment, and children's adjustment. *Journal of Family Psychology*, 19(4), 550–559. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.4.550>
- Risal, A., & Tharoor, H. (2012). Birth order and psychopathology. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 1(2), 137. <https://doi.org/10.4103/2249-4863.104985>
- Slomkowski, C., Rende, R., Conger, K. J., Simons, R. L., & Conger, R. D. (2001). Sisters, brothers, and delinquency: Evaluating social influence during early and middle adolescence. *Child Development*, 72(1), 271–283. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00278>
- Soli, A. R., McHale, S. M., & Feinberg, M. E. (2009). Risk and protective effects of sibling relationships among african american adolescents. *Family Relations*, 58(5), 578–592. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2009.00576.x>
- Symeonides, C., Vuillermin, P. J., Sciberras, E., Senn, E., Thomson, S. M., Wardrop, N., Anderson, V., Pezic, A., Sly, P. D., & Ponsonby, A. L. (2021). Importance of accounting for sibling age when examining the association between family size and early childhood cognition, language and emotional behaviour: a birth cohort study. *BMJ Open*, 11(3), 1-13. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-041984>
- Van Volkom, M., Machiz, C., & Reich, A. (2011). Sibling relationships in the college years: Do gender, birth order, and age spacing matter? *North American Journal of Psychology*, 13(1), 35. <https://www.questia.com/library/journal/1G1-249058089/sibling-relationships-in-the-college-years-do-gender>
- Whiteman, S. D., & Christiansen, A. T. (2008). Processes of sibling influence in adolescence: Individual and family correlates*. *Family Relations*, 57(1), 24–34. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2007.00480.x>
- Whiteman, S. D., McHale, S. M., & Soli, A. (2011). Theoretical perspectives on sibling relationships. *Journal of Family Theory & Review*, 3(2), 124–139. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2011.00087.x>
- Yeh, H. C., & Lempers, J. D. (2004). Perceived sibling relationships and adolescent development. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(2), 133–147. <https://doi.org/10.1023/b:joyo.0000013425.86424.0f>

